

VIVÈNCIES A VILA-RODONA¹

Joan Oliveras, “Joan de Sabadell”

No sé pas si en aquest moment algú podrà trobar mitjanament llegibles les meves vivències infantils a Vila-rodona. Potser el primer que haig d'explicar és com vaig anar a parar a la Vila. Resulta que en Pau Ollé,² fuster de Vila-rodona, tenia un fill —el Ramon— per a qui buscava un fuster d'alguna ciutat amb qui pogués aprendre més de l'ofici i a més conviure-hi. Un fabricant de màquines de la fusta, que era molt amic del meu pare, Ventura Oliveras, i que coneixia les dues famílies, va pensar que a casa del meu pare, a Sabadell, s'hi trobaria bé. A més, als vespres, podria anar a l'escola industrial per aprendre tecnologia. Així fou com en Ramon Ollé vingué a estar-se, crec que un any i mig, amb nosaltres. En les quatre o cinc vegades que el Sr. Pau vingué a Sabadell a veure el seu fill, va suggerir —amb el meu entusiasme— que quan fos una mica més gran podria anar a casa seva a passar-hi les meves vacances de col·legi. La mare, amb gran desil·lusió per part meva, s'hi va oposar. Solament va consentir-ho amb el compromís que la Teresina —germana d'en Ramon— vindria a Sabadell. O sigui que, a l'estiu, les dues famílies farien intercanvi de fills. A l'acte vaig pensar que la pobra hi sortiria perdent, ja que la mare tot seguit va afegir que aniria a aprendre costura i un grapat de coses més, mentre que jo estaria, a la Vila, lliure com un ocell. Puc dir ara que la realitat va superar de molt les primeres il·lusions refermades durant tants anys. A Sabadell, aprofitant l'adveniment de la república, tothom va fer, per primera vegada, les vacances alhora. Això va ser decisiu per a enviar-me a Vila-

¹ Revisió i notes: Josep Santesmases i Ollé.

² Pau Ollé Gavalrà, el “Pau Fuster” o el “Pau Canals”, natural de Vallmoll, s'establí a Vila-rodona on comprà la fusteria de cal Canals. De la primera muller, Regina Iglésias Calull, tingué dos fills: el Ramon i el Jaume. Casat en segones núpcies amb Concepció Robusté Nadal —la “Ció”— de Valls, tingueren una filla: Teresa —la “Teresina”.

rodona. Vaig començar el viatge a tres quarts de tres, cap a Barcelona. De l'Arc de Triomf, a peu fins a l'Estació de França; amb el tren passant vora la mar, i amb túnels que em donaven la sensació d'una aventura estupenda. En arribar a Calafell pujàrem a un autocar replè de gent, i arribàvem finalment a la plaça de Vila-rodona, a prop de dos quarts d'onze del vespre. Tot seguit, donant la mà al Jaume Ollé—germà del Ramon— vaig anar cap a la casa que s'havia de convertir en la meua. Llavors vaig conèixer la Teresina que des de sempre ha estat com si fos una germana meua, i evidentment la Ció, la seva mare, que va ser-ho també per a mi. Al matí següent, en despertar-me tothom ja voltava pertot arreu, fins i tot els meus pares. La Ció, amb un "naltros" diferent del "nosaltres" que jo coneixia, demostrava que estava en una altra província. M'explicà que jo havia dormit almenys catorze hores.

El programa a la tarda es va presentar esgarriós, ja que el Ramon se'm volia emportar, ni més ni menys, que a veure un partit de futbol. Com que, durant la seva estada a Sabadell, cada diumenge havia d'anar amb ell a veure algun partit, i no em deixava de la mà, havia avorrit absolutament el futbol. El Jaume em va prometre que si anava amb ell al "Molí",³ començaria a conèixer nois que es convertirien en amics, per jugar i tenir grans aventures. Al Molí, semblava com si m'estiguessin esperant, no nois de la meua edat, sinó gent gran, que volien saber del perill de què em vaig escapar del Sr. Lluís. El meu pare m'havia prohibit que mai comentés l'anècdota a ningú. En aquells moments vaig pensar que érem molt lluny de Sabadell, i a més a més es veia que ells ja ho sabien de sobres. Ho explicaré: vaig començar per aclarir que el Sr. Lluís Companys⁴ tenia una torre a can Rull, barri a uns dos o tres quilòmetres de casa. El meu pare, militant del Círcol Republicà Federal, m'havia portat a la torre de Companys, primer per prendre mides i després a fer-hi alguna cosa de fusteria. Vam entrar per la cuina, on hi havia una senyora, i com s'acostuma, tot seguit em va donar alguna cosa. Vaig sortir per davant, on hi havia dos homes asseguts i enraonant com per passar l'estona. Amb la idea de tornar a la cuina, en passar per un passadís vaig sentir com si algú s'estés ofegant. En mirar vaig veure com el senyor Lluís estava "matant" la senyora com ho fan els vampirs: li clavava les dents al coll. En notar que jo el mirava es va aixecar posant-se bé la roba, que segurament al "defensar-se" la senyora, se li havia desfet. Ella va aconseguir "salvar-se", s'aixecà i donant-me la mà vàrem anar cap a la cuina. Llavors jo li vaig veure ben bé els senyals al coll, com a la pel·lícula que recentment havia vist, on els vampirs hi deixaven la marca. No sé ben bé què li va dir al meu pare, però com que en aquell moment entrava esverat un dels homes que abans havia vist, cridant que arribava la senyora, el pare i ella agafant-me un per cada mà, vàrem sortir a corre-cuita. Cada moment que jo ho començava a explicar al pare, em deia que ja ho sabia i que quan

³ Local social i recreatiu del Sindicat Agrícola i Caixa Rural, el sindicat agrícola de signe conservador, més ben dit de les dretes.

⁴ Es refereix, naturalment, al President de la Generalitat republicana.

arribaríem a casa en parlaríem. Efectivament, en arribar a casa em va fer jurar que no diria res a ningú.

No sé ben bé com va ser, però si al començament d'explicar això, eren tres o quatre senyors els que m'escoltaven, vaig notar que en acabar eren com a mínim el doble. El pitjor és que em feien preguntes que jo no sabia ni podia contestar. A l'hora de sopar, pel que pogués ser, vaig explicar el que m'havia passat al Molí. Vaig tenir, però, la gran sorpresa que el que se la va carregar va ser el Ramon, dient que era ell qui havia estat el bocamoll. Posteriorment vaig trobar quatre persones grans, que totes reien en veure'm, i recordo que una em va parar i em va fer explicar la història de "vampirs". Això em va donar a entendre que en ser un poble petit tothom ho sabia tot de tothom. I em va agradar. Un altre dia vaig anar a la rectoria i el senyor vicari em rebé molt bé. Al moment els quatre o cinc xavals que hi havia em van admetre com si ens coneguéssim de tota la vida. La millor prova és que tots volgueren ensenyar-me com es tocaven les campanes. Amb bona intenció vaig oferir-me al senyor vicari per explicar-li la història que ja tot Vila-rodona sabia. Sorprenentment, però, em va demanar que no ho expliqués més, perquè els bons catòlics sabien que els vampirs eren una fantasia. Resumint: aquells quinze dies, a la rectoria, aprenent a jugar a escacs i escoltant les amenitats que ens explicava el millor vicari que havia conegut, ens els passàrem molt bé. Ens explicava que durant dues centúries el riu Gaià havia estat la frontera entre els cristians i els moros i que no obstant les pertangudes enemistats, resultava que a la fira de Vila-rodona hi venien gent de l'altra banda, sobretot a comprar cavalls que venien des dels Pirineus. També que Alió devia el seu nom als moros com tots els pobles que comencen amb "al" i que els noms que començaven amb "gua" de pobles o sobretot de rius, també eren dels moros. Vaig aprendre coneixements elementals d'astronomia —pràcticament els únics— i un grapat de coses que quan te les expliquen a col·legi semblen una llauna. Els quinze dies van passar ràpids. En venir el pare a buscar-me vaig entendre el Sr. Pau i vaig obtenir una pròrroga, fins que ell aniria a recollir la Teresina, vuit dies més tard.

La gent em tractava bé, tot i la prohibició que tenia d'anar al riu o al castell. El que he recordat d'aquella primera estança és el dia que m'encarregaren d'avisar a dalt a casa, quan vingué la "nena" Pistola que havia de portar un paquet. Resulta que qui va portar-lo era, al meu entendre, almenys una rebesàvia de la "nena".

En una de les estades a la Vila, ja em deixaven anar pel caminet a buscar aigua a la font. Complia i no m'acostava al riu. Veia unes restes de l'antic pont. Vaig descobrir l'encant de "robar" avellanes del Sr. Martí Fortuny, i en descobrir-ho, aquest em va donar permís per menjar les que jo volgués, però prevenint-me que encara eren verdes i em podrien fer mal. Puc assegurar que el fet de tenir permís em va treure tot l'encant i la meva atenció se'n va anar cap a un temptador magraner. He d'explicar, també, que per primera vegada m'ensenyaren a ballar. Com que jo era alt, jugava i ballava amb nois i noies d'un parell d'anys més grans que jo. Sense assegurar que segueixi un ordre cronològic estricte, explicaré un grapat de vivències per a mi molt interessants.

La qüestió del tabac va ser per a mi molt definitiva. Un dia, en sortir de la sagristia o pati de la rectoria, m'esperaven un grupet dels companys. Amb el pagament dels meus deu cèntims (els més ben gastats de la meva vida) un de la colla va anar a comprar un paquet de "mataquintos" i tots cap a fumar d'amagatotis. Resultat: vaig treure tot el que havia menjat des del dia de la meva primera comunió.

Per completar les experiències —la del no al futbol, la del no al fumar— se n'hi va afegir una tercera. Un dia, amb el Sr. Pau, el Ramon i un altre senyor que menava el carro, vàrem anar a Santes Creus carregats de cavallets i fustes per a muntar taules al sindicat o celler d'allà, ja que hi havia un congrés d'amos de bars i tavernes de Barcelona. Quan les taules ja estaven muntades i havent de retornar al vespre a buscar-ho tot, l'hostaler ens va demanar que ens quedéssim a ajudar-lo fins al final. Algun cambrer em digué que havia de retirar les ampolles quan encara en quedava un culet, del que fos, i tirar-ho en un perol que hi havia al darrere. A l'hora de sopar—quan no ens veia ni el "jefe", ni el Ramon, ni el Sr. Pau— vam beure gots i més gots omplerts del perol. Com era d'esperar vaig agafar la primera i última trompa de la meva vida. Prou que els tres grans endarrerien l'hora d'arribar a casa, però va ser inútil: mai podia suposar que la Sra. Ció, tan poc donada a aixecar la veu, fos capaç de donar la més fenomenal esbroncada al seu marit i al seu fill. Vaig tornar a dormir catorze hores. En llevar-me, vaig participar en uns esquellots. La qüestió és que es va casar una vídua i cada dia al vespre es feia un gran rebombori amb llaunes i tots els sorolls imaginables fins que el nou marit no pagués el beure.

Un dia vaig tenir un gran ensurt. Resulta que sovint anava a cal Genilles, davant de casa, a veure la destil·lació de la brisa per convertir-se amb esperit de vi. Admetien que anés a fer el xafarder, a canvi que a l'entrar anés a buscar un càntir d'aigua a baix a la font, cosa que era del meu grat. Quasi sempre, al quart d'hora que jo era allà, arribava un home de cara molt vermella⁵ que amb un got omplert d'allà on queia gota a gota, bevia esperit i, seguidament, del càntir que jo havia portat es bevia un llarg trago d'aigua, i quedava, després, molt satisfet. Però vet aquí que aquell dia quan feia un tragueta, amb el càntir, cada vegada més i més obria uns ulls com a taronges, com si volgués dir alguna cosa, fins que tot d'un plegat va caure a terra talment com si fos mort. Els quatre o cinc treballadors esclataren a riure, però jo al seu costat no les tenia totes, pensant que l'home era mort. Quan els treballadors se n'adoraren em cridaren que anés a buscar el metge. Cames perquè us vull —per casualitat sabia on vivia ja que feia pocs dies em van obrir el cap amb una pedra, en la meva última guerra contra els defensors del castell— vaig entrar a la consulta. El metge, en sentir els meus crits d'un home mort, va deixar a mig embolicar la cama d'una senyora. Corrent, arribàrem a cal Genilles, on envoltat de gent, n'hi havia un que amb un embut anava donant aigua al "mort", que no ho era del tot. En aquell moment em vaig assabentar que el càntir que jo havia omplert d'aigua a la font, per gastar-li una broma

⁵ Anton Miró, "l'Anton Baster".

l'havien substituït per un d'omplert d'esperit de vi. El senyor metge digué que si l'home es restablia, no passava res, però que si es moria n'hauria de donar part. Un dels treballadors va afirmar que qui havia canviat el càntir era jo. Sort que el metge, en mirar-me, no s'ho va creure, i sort que l'home no es va morir. Puc assegurar que sempre més el vaig veure que passava de llarg i ni ell ni jo mai més entràrem a cal Genilles.

També recordo que havia quedat encantat de presenciar el treball del ferrer del poble, amb una roda de carro. El ferro del costat del vol d'una roda era un parell de centímetres curt. El tragueren fora de la roda, soldant-lo i fent foc a tot el sota: tot d'una es veu que es va allargar i va envoltar totalment la roda de carro. Crec que al col·legi ens ho havien explicat, però quan es veuen les coses, s'entenen més bé.

Un dia em va cridar el senyor farmacèutic. Va ser l'inici d'un grapat de visites que li vaig fer. Amb les seves explicacions m'obria els ulls amb coses molt interessants. Per exemple, em contava el mal que feien les cabres en menjar-se fins i tot els arbres petits, tot estenent, cada vegada més i més, els deserts del món. D'ell vaig aprendre que els polítics miraven més per les seves butxaques que per la conservació dels boscos i de les selves. També va refermar-me la idea, que ja havia sentit en algun lloc, que si haguessin estat els anglesos els invasors d'Abissínia en lloc dels italians, de segur que els diaris ho trobarien bé. La millor prova, per a ell, era que als Estats Units en totes les pel·lícules resultava que els indis sempre eren els dolents, quan la realitat era que, a base de tractats enganyosos, se'ls havia anat prenent les seves terres fins a exterminar-ne deu milions.

Una altra cosa que els nois de ciutat no havíem vist mai eren les matances de porcs al mig del carrer Major: com cridaven els pobres! L'endemà de veure-ho, no vaig voler menjar carn. La Sra. Ció ho va entendre i sense dir res em va fer una truita. A ella no li agradava matar cap animal; prova d'això era que criaven coloms i em demanava que els ofeguéss —mai més he pogut menjar colomí—, però en canvi del “tocino” dos dies després ja el trobava molt bo. No sé com se les arreglava, però sempre trobava persones que li mataven els conills, els pollastres, els ànecs, etc.

Per a mi no deixava de tenir curiositat que en una vila —amb els pocs habitants que hi havia— hi haguessin dues sales de ball, dos sindicats i, el més curiós, que cada persona anés a una barberia de la seva corda. Això darrer, per a mi, en un moment determinat va ser molt preocupant, ja que molts nois no paràvem de passar per davant d'una barberia on, incomprensiblement, una noieta remullava la cara als clients. Després de pensar-m'ho bé vaig arribar a la conclusió que encara no m'havia arribat el moment d'afaitar-me, senzillament perquè —suprema decepció— no tenia de què.

Una de les coses que no parava de sentir a parlar era del “vermar”⁶ —que volia dir collir raïm—. Finalment vaig aconseguir anar-hi. Curiós com era d'infant, tot seguit em va cridar l'atenció que el raïm més bo se seleccionava i es posava en una sola portadora. Es carregava

⁶ Forma dialectal del mot “veremar”.

al carro i evidentment —això no m'ho podia perdre— anàrem al Sindicat,⁷ aquest que encara hi ha a l'altra banda de riu. El raïm de les portadores es tirava a una espècie de vagoneta. Com que jo no vaig deixar de "controlar" la del raïm més bo, vaig notar que l'amo la tirava amb més cura que les altres i amb una mirada se senyalaven alguna cosa amb l'home que va posar com un termòmetre molt gros,⁸ precisament al lloc d'aquella portadora. Aquest gest i aquella mirada m'obligaren a plantejar-ho al senyor del termòmetre quan, al vespre, el vaig veure assegut i sol. Sense embuts —llavors ja tenia onze anys, i em creia que era un home, ja que tenia l'estatura d'un metre setanta-set— li vaig demanar que m'expliqués què havien estat les mirades de complicitat que ell ja havia vist que em cridaven l'atenció. Em digué: —així, pel que veig, tu ets el famós noi de Sabadell que ets entès amb vampirs, oi? Jo vaig contestar que no m'averkonyís, que quan va passar era molt petit i aleshores ja sabia més coses, perquè em faltaven pocs dies per tenir dotze anys.

Tot seguit vàrem fer un tracte. Ell m'explicaria el que li demanava i jo el que es deia per Sabadell. Vaig haver-li de prometre que el que ell m'explicaria no ho contaria fins que tornés del servei militar. Es veu que els que portaven el raïm cobraven per pes i per grau. Així quasi tots els pagesos, per no dir tots, el convencien perquè posés el termòmetre allà on assenyalaven. A la llarga, com que tots ho feien, tot quedava igual i ell sense fer cap mal recollia algunes propinets. Tot seguit em va tocar el més fàcil, que era explicar que a Sabadell tothom sabia que el Sr. Lluís Companys tenia una amant —que volia dir tenir una altra senyora, que en aquest cas era la propietària d'una peixateria—, i que la meua història de vampirs va ser fruit dels meus set o vuit anys. El meu pare va ser un entusiasta del Círcol Republicà Federal i a partir del sis d'octubre de 1934 —segons deia— s'havien donat de baixa, ell i una bona part dels socis, ja que revoltar-se contra un govern elegit democràticament ensenyava un camí de males conseqüències. Al pare li sentia comentar que el desengany més gros que tingueren bona part de la gent d'esquerres era el següent: en el seu dia el Sr. Lluís Companys i altres dirigents, amb l'argument que els del mateix pensar, no havien de donar beneficis als capitalistes dels bancs, fundaren la Banca Nova Hispània amb seu central a la Rambla de Catalunya 16, i sucursals a Lleida, Reus, Santa Coloma, Vic i el Pont d'Armentera, així com també a Sabadell. Però després, les accions, que amb molts esforços els partidaris havien aconseguit estalviar, es van convertir en paper mullat, o amb una sola pesseta per acció.

El 1935, a la Vila, recordo que un dia al matí, des de la cuina que donava davant d'uns horts, vaig veure un conill que hi pasturava. Corrent vaig baixar i cridant els tres homes, el Sr. Pau, el Ramon i el Jaume, anàrem tots cap a atrapar el conill. En arribar allà s'hi van ajuntar el Sr. Martí Fortuny i dos o tres més que ara no recordo. El pobre conill tan aviat era a un cap com a l'altre. La caça del conill segurament hauria durat una llarga estona, però

⁷ El celler del Sindicat Agrícola. Era el del sector esquerrà de la pagesia vila-rodonina.

⁸ Graduador.

tot d'una va aparèixer el Sr. Ramon Compte —l'amo de la fonda— vestit com per anar a caçar lleons i amb una escopeta de dos canons. El conill va caure sota els perdigons i el Sr. Compte va preguntar qui l'havia vist primer. Me'l va donar i la senyora Ció se'n va fer càrrec. A l'hora de sopar, quan vaig veure la plata de conill al mig de la taula, em sembla que em va passar la gana. En un moment que estava més o menys distret, en tornar a mirar el meu plat ja hi vaig veure una magnífica truita, i al mirar-los a tots em sommeien, sobretot la Ció. El Ramon va ser l'únic que va comentar que entre uns i altres em malcriaven.

Una altra cosa que recordo d'aquell any fou la sorpresa que vaig tenir a la mitja part del ball on el ballador convidava la seva parella. Al "Molí", que era el lloc allà on es ballava,⁹ a la paret central hi havia un mirall d'"Anís del Taup" que el fabricava el Sr. Germà de Sabadell que s'estava a 400 metres de casa. En sortir del ball vaig voler convidar la Teresina i tres amigues més, que eren amb les que ballava. Quan ja ens havien servit, esglaiat vaig recordar que m'havia deixat els diners a la tauleta de nit. Sort que vaig veure el Jaume que, discretament, em va donar dos durets. Vet aquí, però, que en tornar a la taula, al costat del meu plat, també hi havia dos duros. Vaig mirar les noies i totes feien cara de no haver trencat mai cap plat ni olla.

El diumenge següent —que va ser l'últim abans de la gran fol·lia a la que ens arrossegaren els polítics i evidentment els militars— vaig convidar la Teresina, l'Antonietta de cal Met, la Palmira, la Maria i la Paquita Ferrera (si m'equivoco d'alguna més o menys, des d'ara els demano disculpes).

Un altre tema: resulta que per tirar pedres o quelcom similar, el sistema dels xavals era senzillament tirar una pedra amb la mà; els pastors ho feien amb una fona (el sistema de David contra Goliath), i el del bastó o ferro amb forma de "Y"¹⁰ i la goma. Però els temps canviaven i amb això ens havíem de modernitzar. Quin remei! El que s'imposava era, com a les pel·lícules de gàngsters, la pistola disparada com ells. Al taller, i d'amagatotis, em vaig posar a fabricar-ne vuit que eren per als meus incondicionals —sobretot el meu secretari permanent que era el malaguanyat Pep de ca la Coloma—. Les pistoles resultaren l'invent del segle. L'únic inconvenient era que els projectils eren els ferrets d'un tipus de cortines que hi havia a moltes tendes. El "meus" van ser advertits que les podien agafar de tot arreu menys de casa del Jaume de cal Met, que era el pare de l'Antonietta, amb qui em trobava molt bé parlant i ballant. Tot anava sobre rodes però al cap d'una setmana en anar cap a casa a sopar ja m'esperaven les forces vives de la Vila. Com que al moment d'arribar tots em miraren amenaçadorament, ja em vaig veure embolicat amb paper fi i enviat a Sabadell. Vaig perdre la confiança en els meus súbdits en veure que no havien complert la consigna de cal Met, perquè també hi era: entre nosaltres hi havia un traïdor. Em volien fer dir quantes pistoles havia fet i a qui les havia venut (també m'indignà que algú hagués explicat

⁹ També es ballava a la "Societat", la seu social del Sindicat Agrícola, el de les esquerres.

¹⁰ Coneguda a Vila-rodona com a "passetja".

que per despeses de tresoreria n'havia cobrat dues pessetes a tots menys al secretari). Sobretot em volien fer dir els noms de la banda. Com es pot comprendre jo podia ser moltes coses, però un "xivato", mai! Finalment hi va haver un acord: jo em comprometia a recollir les pistoles i les entregaria al meu financer particular, o sigui al Jaume. Tot es va resoldre bé, amb un descans per part seva ja que el forat per passar-hi el gallet me l'havia fet ell.

Un dia amb la bici del Ramon i acompanyat del Jaume anàrem a Bràfim, ja que un bon amic del meu pare que tenia el taller a mig quilòmetre de casa, era provinent d'allà: el meu pare em va recomanar que l'anés a veure. Al Jaume li va ser fàcil trobar la casa i en veure'm va estar molt content. El cas és que, a Bràfim, la senyora de la casa on estava l'amic del pare va insistir en regalar-me dos pollastres que el murri del Jaume va dir que com que me'ls havien regalat a mi, pel camí els havia de portar jo. Fins a les quatre carreteres tot va anar tirant i a un centenar de metres, tal com em temia, vaig trobar-me a terra amb els braços i els genolls sagnant i amb un sol pollastre. Sort que vaig veure que el Jaume, rient com ell sabia fer, empaitava el desertor. Seguia rient quan, preocupat, va veure'm amb la bici tota capgirada. A peu vaig retornar a la vila i ja m'esperava tota la família i el Sr. Eugeni Robertó¹¹ —que molt sovint venia a fer-la petar amb el senyor Pau—, mig encomanats de les rialles del caçador del pollastre. Va ser el Ramon qui sense dir res va deixar la bicicleta arrambada, sense mirar-se-la i amb aigua oxigenada es va posar a curar-me les ferides. Va arreglar la bici i encara és hora que ha d'obrir la boca per fer-me el sermó que jo esperava.

Una de les vegades que fèiem defenses o atacs al castell, vaig veure roba estesa a l'espai que quedava entre el castell i les primeres cases. Entre aquella roba hi havia una peça íntima de les senyores i se'm va ocórrer el que podríem fer. Explicar-ho als amics, que recolliren la idea amb tot entusiasme, va ser cosa ràpida. Per començar tothom es va dedicar a recórrer altres punts on hi havia roba estesa. L'acord va ser que, com que aviat es faria fosc, ens trobaríem al costat de l'església darrere mateix d'un abeurador que hi havia. Quan ja hi érem tots, amb cordills lligàrem el final de la mitja cuixa, i amb palla, agafada d'una vaqueria que hi havia un pèl més avall de la plaça, les omplirem totes tres. La idea era penjar-les com es fa amb les garlandes de la festa major, el més amunt possible entre els arbres. Una mica més i fracassem, ja que ens sorprengueren dos amics del Jaume que devien tenir uns vint anys. Però els va agradar tant la idea que van ser ells els que s'enfilaren als arbres amb el compromís que jo correria amb tota la responsabilitat. Vet aquí que l'endemà, diumenge, a primera hora va passar desapercebut. A la sortida de missa primera va ser precisament la Sra. Ció qui se n'adonà. Com ja em podia esperar, totes les mirades li caigueren damunt d'ella. Es veu que li van dir que al noi de Sabadell algú el trobaria al fons d'un cup. Corrent va venir a despertar-me. En arribar jo allà, una senyora que anava amb el seu marit se'm va acostar i em digué: —ai, xiquet! El dia menys pensat prendràs mal;

¹¹ Eugeni Robert de cal "Robertó".

i m'ho deia tota riallera. En aquell moment el seu marit es va fixar en una de les peces, li va senyalar a ella amb el cap i la pobra es va tornar tant vermella que el seu marit va demanar ajuda a un altre i un a cada banda se la van emportar. La senyora Ció —semblava que era la mateixa del dia de la meva borratxera— em mirava..., però per sort, després de mirar una a una totes les peces i veure que no n'hi havia cap de seva, tothom que havia interromput els comentaris es va posar a riure... i ella també. Amb aquesta entremaliadura el meu “prestigi” va arribar al màxim. Tothom entenia que sol jo no ho havia fet, però... La qüestió encara va tenir més bon final. El marit de la interessada em digué al cap d'uns dies, tot donant-me un duret: —xic, has aconseguit el que jo volia durant molts anys!

Talment quan tenia deu anys, o sigui l'any 1933, basant-me amb el que ens havia explicat el vicari sobre el tema dels moros a l'altra banda del riu Gaià, vaig preguntar a set o vuit nois, de vuit o deu anys més que jo, si encara hi havia descendents dels moros. Recordo bé que un es va posar a riure i mirant-se els altres (després vaig comprendre que encara no sabien ben bé amb què sortiria) va dir: —suposo que ja li podem explicar. I digué: —no és possible reconèixer els moros, però a les mores sí que se les reconeix. Va fer una llarga pausa, mirant-los a tots i els va preguntar:—oi que sí, que ja li podem dir? Els altres amb cara de circumstàncies es miraren i digueren: — “bueno”, sí.

—Doncs, resulta que les mores es diferencien de les cristianes perquè tenen el pecat de través i no vertical. Tots es van posar a riure, menys el Ramon que vaig veure que marxava. En aquell moment vaig pensar que li sabia greu no haver estat ell qui m'ho havia explicat. Encara que em va semblar sorprenent, i com que al cap de pocs dies ja retornava a Sabadell, no vaig buscar algú més gran que em donés més detalls. Arribat a Sabadell, davant per davant de casa hi vivia en Valentí Samitier, que tenia quatre anys més que jo i que amb moltes coses era qui havia estat el millor informador meu. Quan li vaig consultar el tema es va posar a riure. Fins als 30 anys que va emigrar a Amèrica, fèiem broma només recordant-ho.

L'any 1936 esperava amb delit que arribés el 22 de juliol, que era el dia assenyalat per tornar a la Vila per celebrar Sant Jaume. A més, viatjaria tot solet com un home gran, ja que l'any anterior ho havíem fet la Teresina i jo, a qui pels trens i l'autocar ens preniem per germans. No cal pas que expliqui massa el que va passar. Les conseqüències del sis d'octubre, com sempre repetia el meu pare, van fins i tot augmentar-se amb l'assassinat de Calvo Sotelo i va començar la guerra que tant havia de canviar els plans de tothom i produir centenars de morts per tot arreu.

En el cas de la nostra família, a Sabadell, al primer moment semblava que no ens afectava massa. Els primers dies a les fàbriques i als tallers ningú treballava i des del primer instant, com que casa nostra és a la carretera, contínuament vèiem passar cotxes requisats, amb homes a dins, que quasi sempre treien les escopetes per les finestres.

Els primers dies de la guerra, a Sabadell només ho coneixíem pels cotxes que, corrent desaforats com si anessin a buscar alguna cosa, passaven contínuament per la carretera. Al cap d'uns dies les coses ja canviaren. Es va saber que amb “un bitllet de cuneta” havien mort

capellans, gent catòlica i empresaris. Recordo que el meu pare va dir que això no ho trobava gens bé. Quan ja es va començar a treballar, es presentaren a casa amb dos cotxes i un camió, a buscar les màquines, bancs i tot el material del taller, dient que s'havia de col·lectivitzar.¹² El pare s'hi va discutir molt, al·legant que ell sempre havia estat un home d'esquerres i no estava disposat a que, en nom precisament d'aquesta ideologia, se'l robés. Amb un registre a l'escriptori l'obligaren a firmar un taló per requisar-ho tot, com també tots els taulons i existències que tenia. Tant s'hi va resistir que un de més esverat li va donar cops de puny. Com que tant la mare com jo mateix el defensàvem, un altre va treure's la pistola i va tirar un tret enlaire dient al meu pare: —va, Ventura, no vulguis acabar malament. Mesos després aquest últim, que havia treballat a un altre taller abans que el pare s'establís costat per costat, va venir a fer-li notar que si ell no hagués imposat finir la resistència del pare, l'altre, esverat com estava, l'hagués mort. Com que el pare continuava anant a treballar a alguna casa, es veu que la seva vida corria perill. Un dia, un home conegut com el "Lino"¹³ —la seva dona treballava amb la meua mare— va parar el cotxe, em va cridar i em digué:— ràpid, localitza el teu pare i que s'amagui, que aquesta nit vindran per ell! Jo sabia que estava treballant en una fàbrica de sabó a prop de casa. Corrent el vaig anar a avisar i el mateix Sr. Joan Duran, el propietari de la fàbrica, li va donar bastants diners i ja no va venir cap a casa. Efectivament, al capvespre vingueren amb dos cotxes i feren registre total a casa, al taller i fins i tot al dipòsit de l'aigua. Per sort a la mare se li va ocórrer dir: —però si han vingut ja fa una estona i ha marxat amb ells!

L'endemà a primera hora, el senyor Duran ens féu portar la notícia que el pare estava bé junt amb la "cosina" Roseta¹⁴ —germana del Sr. Eugeni que havia estat moltes vegades a casa a veure la Teresina—. Amb aquesta frase ja entenguérem que era a Vila-rodona.

Devia ser a mig setembre del 1936 que es varen obrir els cines i la mare m'hi va deixar anar. Començaren la pel·lícula "los marinos" o alguna cosa així, de "Potemkin",¹⁵ i tot d'un plegat es tallà la pel·lícula i es va sentir, a tot soroll, "a las barricadas" de tants "bons" records per a mi. Tothom es va posar dret i amb el puny enlaire, però jo no! Seguidament amb un clatellot em van agafar i amb uns quants cops més va quedar ben clar que no podia resistir-me. Em portaren amb dotze anys a la primera txeca¹⁶ de Sabadell on hi vaig estar dues nits,

¹² Pel que sembla, a Sabadell, s'havien col·lectivitzat totes les fusteries.

¹³ Es tracta de Sadurní Nicolàs Antolino, de la Federació Local de la UGT de Sabadell, natural de Santomera (Múrcia), de professió miner. Acusat de la mort de diverses persones de Sabadell, fou afusellat al Camp de la Bota el 3 de juliol de 1940.

¹⁴ La Roseta Robert anava periòdicament a Sabadell a visitar la família de Lluís Costa Viver, fill del qui fou farmacèutic de Vila-rodona Josep Costa Codina, el qual va dimitir com a tal l'any 1917. La Roseta va servir a casa del farmacèutic en la seva estada a Vila-rodona del 1906 al 1917.

¹⁵ "El cuirassat Potemkin", film d'Eisenstein (1925).

¹⁶ Centres d'interrogació creats gairebé per tots els partits i sindicats d'esquerres, a partir de la revolució del 1936. El nom procedia de la primera policia del règim soviètic.

fins que em va treure la mare amb unes companyes seves de treball, que els seus marits eren dirigents, l'un del POUM i l'altre de la CNT.

En arribar a casa, ens esperava una veïna amb l'encàrrec per a la meua mare que anés urgentment a l'estanc que a 50 metres de casa hi tenia la germana de l'alcalde de la ciutat. Resultava que el senyor Lluís Companys havia donat l'encàrrec a l'alcalde de Sabadell dient que el meu pare podia tornar a la ciutat amb totes les garanties per a la seva vida.¹⁷ La germana de l'alcalde no entenia l'interès que hi pogués tenir tot un president, fins que la mare va dir-li que el pare sempre havia estat del Círcol Republicà Federal i fuster de Companys.

La mare va veure clar que, aleshores, es tractava de canviar el resident de la Vila. L'endemà amb un farcell —res de maleta— vaig assolir el millor premi. Arribat a Vila-rodona, el pare no va voler marxar fins a acabar de col·locar unes ventalles¹⁸ que estava muntant al cafè de davant de la plaça que em sembla que se'n deia del “Pep de ca la Filomena”. Sols van ser, però, uns tres dies. Ell, el meu pare, mai més va tenir problemes.

Durant els tres dies que el pare es va quedar encara a Vila-rodona, fins que no va marxar cap a casa, vaig haver d'explicar-li el que es deia per Sabadell. Com és lògic, en saber la meua inauguració de la txeca em va esbrincar. La seva intenció era que retornéssim tots dos a Sabadell, però en saber que a la txeca ja em tenien apuntat, va canviar de parer fent-me prometre que, a Vila-rodona, en res em passés de rosca. El Sr. Pau va afegir que a Vila-rodona també hi havia arribat la follia, ja que havien matat el Sr. Ferrer —el farmacèutic, amb qui tan bé m'hi trobava moltes vegades— i al vicari.¹⁹

Amb candeletes esperava que s'acabessin les ventalles de cal Pep de la Filomena, perquè cada hora que anava passant s'anaven afegint obligacions i recomanacions que imposava el pare. La principal va ser el compromís per part del Sr. Pau de què als matins no se'm trencaria cap os si em quedava al taller, si no fent alguna cosa, almenys mirant. En el fons volia dir que allò de jugar tot el dia s'havia acabat. Per sort, en marxar el pare, la senyora Ció em va fer ben bé de mare.

De les meves vivències de durant la guerra, no en tinc pas gaires per explicar. Potser la que recordo més va ser la següent: pocs dies després de marxar el pare, es veu que des de Tarragona varen encarregar una bona quantitat de caixes per enviar sabó no sé on. Des del primer moment va semblar que jo era la persona indicada per preparar els “caps”. Molt sovint a casa m'ho havien fet fer i m'havia fixat amb els sistemes per aprofitar millor el temps. En veure com les anaven a muntar, tot seguit vaig demanar que me'n deixessin

¹⁷ Ventura Oliveras sempre va creure que va ser el mateix “Lino” qui va fer saber a Companys la situació perillosa per la que passava.

¹⁸ Vidriera posada com a porta d'una botiga o establiment.

¹⁹ El vicari es deia Àngel Camps i Thos. També mataren el rector i dues monges.

preparar i muntar una. Tots tres m'ho van permetre, tot mirant-me. En veure que amb la meitat de temps es feia, al pobre Ramon li va costar una esbroncada per no haver-s'hi fixat ell. El vaig haver de defensar dient que segurament mentre ell va ser a casa no hi havia cap encàrrec de caixes.

A partir d'aquell moment vaig obtenir —el que ara se'n diu— més permisos de "llibertat" vigilada. Com que aquelles caixes es portaven a Tarragona amb el carro amb la mula del germà de la xicota d'en Ramon, al carregar el carro, ell com a bon pagès no sabia que afegint-hi dos taulons "de canto" s'allargava el darrera del carro i de tornada no hi havia problema per retornar-lo. Això va valer per un: —vols venir? Cap a Tarragona, amb ell, per primera vegada de la vida. Jo havia estat un parell de vegades, també en carro, al port de Barcelona, però com que al parlar de Tarragona sentia a dir que hi havia un barri anomenat el Serrallo (com a Bagdad, Bàssora, etc. i m'ensumava moros) el viatge seria doblement interessant. El pobre Joan Andreu, d'Alió, es va tornar boig buscant-me. Sort que en arribar al lloc on descarregàrem les caixes em vaig fixar amb el carrer i el número!

De tornada vàrem passar per una altra carretera fins arribar a Alió. Resulta que m'hi vaig quedar vuit o deu dies per ajudar a collir ametlles i, de passada, em vaig fer amic d'un parent seu. M'ho vaig passar molt bé portant les "riendes" de la mula (em pensava que era jo qui guiava la mula, però ella sabia el camí més bé que jo) Sort que abans ja havia tingut "relacions" amb la burreta del Rabadà. Per cert que la mula era deu vegades més dòcil i obedient.

Jo proposava al Joan Andreu d'Alió que, a la mula, la deixéssim lliure, que pasturés per allà. Es veu que el vaig marejar tant (molt sovint trobava algú que em deia que xerrava massa) que finalment em digué: —És que va alta i correria a Alió a veure al seu amic. Com que jo la veia normal d'estatura no me'n vaig estar de dir-li, però no em va voler aclarir res més. Sort que havent arribat a Vila-rodona, el Llorenç Rañé mig fent l'enfadat —com volent dir que jo era una criatura— m'explicà que totes les bèsties de la creació passaven per aquest període i que l'única excepció eren les de l'espècie humana. Resum que encara m'ho va complicar més. I rient, va afegir que:— les humanes n'estan sempre d'altres, si el que va amb elles els agrada i no és tant "tonto" com tu. (Aquí ja vaig veure que la cosa s'emboïcava i ho vaig deixar.)

Per cert que pocs dies després, amb ell hi vaig tenir tot un afer/conveni molt curiós. Va resultar que a la Vila hi varen comparèixer dues noietaes, que em sembla que eren de Tarragona. La gran devia tenir un parell d'anys més que jo, però com que jo sempre me n'afegia un parell a causa de la meua estatura, per indicació del Llorenç m'havia de dedicar a donar-li conversa i sobretot separar-la de la seva germana, que era motiu del pensament d'ell.

En aquell temps era costum, ja fos en grup o en parelles, de fer una passejada per la carretera. A mig camí del pont, la majoria donava mitja volta, però ell, el Llorenç, al matí, dient que em volia ensenyar una cosa interessant se m'emportà just fins al pont i m'ensenyà que hi havia un caminet al punt on començava el pont, que comunicava amb la font de

baix,²⁰ dient-me que a la tarda, al passejar l'havia d'ajudar a fer saber a les dues germanes que valia la pena passar-hi. Efectivament, a la tarda en passejar pel caminet... a la font s'ha dit. Ell s'anava retardant amb la seva parella i tot d'una la germana petita plorant va córrer a abraçar-se a la seva germana, dient que el Llorenç era una mala persona. El Llorenç no vingué. Seguïrem els tres pel carrer fins a la plaça i ens acomiadàrem amigablement demanant-me que no ho expliqués a ningú. La veritat és que ja no les vaig veure més. El que em sorprenia era el que se n'havia fet del Llorenç: m'esperava assegut en un dels troncs de casa i m'explicà que havia tornat enrere. M'esperava per fer-me prometre que no ho explicaria, perquè un fracàs d'ell li faria perdre el seu prestigi irresistible, afegint-hi que jo no ho entenia, perquè en qüestions femenines portava cinc anys de retard. Es veu que ho va recordar tota la vida, perquè cinquanta anys més tard al portal de la tenda del carrer Major, em digué: —no expliquis res d'allò, almenys que sigui mort.

Una altra de les coses que recordo de temps de guerra són les meves “correrries” pel castell. A darrere, i com si hi fes migdiada, hi havia un senyor que crec que es deia Pau Dilla, que tenia l'encàrrec de guaitar al cel per si veia avions. Tenia com un àlbum amb ressenyes i fotos per si podia dir de la marca que eren i sobretot si eren caces o bé bombarders. Al moment de veure'ls havia de despenjar una mena de telèfon i comunicar-ho. Al segon dia, ja era el seu ajudant mentre ell feia la migdiada. Un dia que el vaig despertar corrents, va resultar que eren “xatos”²¹ i aquests no tenien tanta importància. Es veu que els que venien de Mallorca a bombardejar Barcelona passaven per una ruta que es veia des del castell. Jo li vaig explicar que un germà de l'amic del pare, que era pilot del camp d'aviació de Sabadell, fou el primer que, amb un avió més gran que les avionetes que ell estava acostumat a volar, els primers dies de la guerra va anar molts dies a bombardejar Saragossa, amb un comissari polític apuntant-lo amb una pistola, fins que li tiraren un tret a la cama i l'hi van haver de tallar.

Si bé d'aquell temps poca cosa més val la pena d'explicar, potser les meves corredisses quan se sentia arribar el peixater per agafar torn a la senyora Ció a la peixateria que hi havia al costat de l'església; les pintades amb el Daniel Rañé, cosí del Llorenç, i potser el “segrest” que em feren la malaguanyada Laura i la Teresa Parera que tot fent l'home les acompanyava a les passejades. Tot i que les dues tenien segurament dos o tres anys més que jo, però com que els nois de la seva edat ja estaven a l'exèrcit, aparentment els feia de substitut. Recordo que hi havia un parell d'homes, ja grans —superiors a les quintes demanades— que feien creure que no dubtaven, que tot d'un plegat a la millor m'hauria de casar, potser, amb totes dues. Cosa que em molestava molt perquè quasi ni entenia bé el que volien dir. El que passava era que tot i estant casats, amb els ulls, feien el que m'atribuïen a mi.

²⁰ Les Fonts Fresques.

²¹ Polikarpovs I-15, avions republicans de fabricació soviètica, coneguts com a “xatos”.

Amb tot això els pares em recolliren per anar a Sabadell,²² ja que entenien que encara que el col·legi dels Maristes havia estat clausurat —havien cremat totes les aules, el piano, en fi, tot menys l'edifici— era convenient que anés a una acadèmia. Allà, curiosament, m'hi vaig trobar alguns dels que havíem compartit classe abans. A més per a mi, era nova la presència de set noies. Haig de dir que el canvi de forma d'ensenyar no m'anava malament.

Acabada la guerra, no estic molt segur de l'any que vaig retornar a la "meva" Vila. M'escrigué el Ramon demanant-me que aprofitant la mica de coneixement que tenia amb un familiar del Sr. Tarragó, director de l'orquestra "Els Fatxendes", mirés a veure si podrien anar a Vila-rodona per la festa major. No cal entrar en detalls, però el dia determinat, a primera hora, cap a l'autocar a fer de guia dels músics. Aquests ho feren al revés de tothom i m'adoptaren com si fos una criatura. Jo, és clar, estava una mica nerviós, ja que mai havia anat a la Vila per carretera. El que sabia era a partir del Vendrell i així ho deia al xofer que em sembla que li vaig caure bé. Haig d'aclarir que la meitat dels músics van dormir tota l'estona. En fi, davant de la fusteria ja ens esperava el Ramon. Vaig deixar la maleta i cap a l'església corrent, ja que havien de tocar dalt del cor.

Durant el viatge contínuament explicaven els acudits més agosarats que jo havia sentit mai i per posar-me a l'altura els vaig explicar la meva versió de les mores. Fet que va servir perquè fos totalment com un d'ells. Per començar, un dels músics em va donar el bombo gros de la bateria perquè el pugés a dalt. En arribar-hi tot suat, el Sr. Tarragó es va compadir de mi i em va fer veure que havia estat víctima d'una presa de pèl. Si feina vaig tenir per pujar, no va ser menys la de baixar amb les rialles, fins i tot dels que dormiren durant el viatge. En acabar l'ofici, cap al carrer Major per tocar tres sardanes.

Va sorgir un grupet d'homes que s'oposaven a què es toquessin sardanes, dient que estaven prohibides. Crec que la meva afirmació que a Sabadell cada diumenge se'n tocaven a la plaça central, va ajudar a què es toquessin. La primera va ser una "sabatera" amb una sola anella. Jo em pensava que sabia comptar, però els dos nois i les sis o set noies no vam acabar simultàniament amb els músics. A la segona sardana ja es van formar un parell de rotllanes més, amb gent gran forastera. Sort que en veure el fracàs del "comptable", un músic m'aconsellà que ens poséssim prop d'ell, que ens donaria els finals. A l'última fins i tot els músics i el jovent fórem aplaudits. Com que es veu que a tot arreu n'hi ha un, es va sentir una forta veu que digué: —"ahora sí que veo lo que oí en Valladolid, que los catalanes hasta para bailar cuentan los duros".

Mentrestant, vaig retrobar les germanes Lola i Rosita Torredemer de Barcelona, que altres anys havíem jugat més o menys, perquè els seus pares eren amics de la família Ollé. En aquells moments ja em vaig adonar que la Lola es pentinava i adoptava les "poses" de la Claudette Colbert, de qui per tot arreu projectaven la pel·lícula *Cleopatra*. Tothom

²² L'estada a Vila-rodona durant el període de guerra cal situar-la entre l'octubre del 1926 i l'estiu del 1937.

□ Portada del programa de la Festa Major de Vila-rodona del 1942

coincidia que eren exactes i sense dir-m'ho ningú, al cap de tres anys de no haver-la vist, també ho vaig poder comprovar.

Al ball de tarda, a l'envelat de la plaça, vaig ballar amb moltes de les conegudes d'abans de la guerra i, com era normal, vaig demanar-li a la Lola que em reservés un ball. Bastant acalorada em va dir que no era possible perquè els tenia tots compromesos. Per cert que durant la tarda —ho he recordat molt sovint— en un moment determinat varen arribar un grupet de nois amb bicicleta (que algú em va aclarir que eren del poble —rival— del Pla de Cabra). Amb una veu forta, malgrat estar lluny de mi en aquell moment, vaig reconèixer el Llorenç, dient: —ja arriben els cabrons!

No em va sorprendre gens la negativa, ja que feia anys que havia tingut ocasió d'aprendre de la comprensió i sensibilitat de les fèmies. Per tant, tocava veure com a l'“irresistible” li fallaven els tractes de balls de dues o tres noies i en canvi els nouvinguts de l'altre poble no van deixar de trobar parella tota la tarda.

A l'hora de sopar vaig anar a saludar els músics, els meus companys de viatge que em van mortificar, ja que tots havien vist que la “Claudeta” em donava carbassa. Un que era el més bromista em digué: —no sé perquè, si hem vist que sabies més de ballar que molts, sobretot de sardanes.

Va resultar que al ball de nit, la “Cleopatra,” abans d'entrar al ball, em va fer la concessió de guardar-me'n un. Remarco abans del ball, perquè de cap manera hauria volgut que els músics haguessin vist un nou fracàs. Va arribar el moment que em va tocar ballar amb la “reina”. Tot anava normal, però vaig notar que aquell ball era molt llarg. Al mirar els músics vaig veure com tots ens miraven com ballàvem i els que no tenien la boca ocupada amb l'instrument, a més a més, reien. Jo vaig fer veure que no me n'adonava, però les altres parelles varen anar deixant de ballar i ens deixaren quasi sols. Tot d'un plegat, en veure que cada vegada hi havia més gent que ens mirava rient, la Lola em va deixar plantat, corrent cap a la porta. Aquella nit no la vam veure més. El fet és que tots els assistents es van pensar que jo havia muntat la confabulació amb els músics.

Al cap d'uns dies el Sr. Pepito Torredemer, estant tots els Ollé i els Torredemer junts i rient, em digué: —Joan, això de ser el meu gendre, em sembla que ho tens molt malament. Ell no sabia pas en aquell moment, que amb la Rosita m'hi trobava sempre molt bé, perquè era molt senzilla... i no s'assemblava a cap artista de cine. No hi va haver cas, perquè l'any següent, per la festa major, ja vingueren totes dues amb el corresponent “novio”.

Aquell any vaig tenir un fracàs estrepitos. Resulta que entre les famílies dels Ollé i dels Torredemer, es va projectar una anada a pescar al riu. En ser allà resulta que els uns pels altres no portaven el tremany.²³ Per ser considerat el més jove de la colla m'enviaren a buscar-lo. En arribar a casa, el senyor Pau em digué: —ves a buscar-lo al garatge de la

²³ Espècie de xarxa que es feia servir per pescar al riu, posant-la de banda a banda i fent rebombori tirant pedres dins el riu, més amunt d'on es col·locava.

❑ Contraportada del programa de la Festa Major de Vila-rodona del 1942

Pontorrina²⁴ i demana-ho al Sr. Matacerver. Arribat allà, ell estava parlant amb dos guàrdies civils retirant uns papers. En veure que anava per llarg, em vaig ficar pel mig, demanant el tremany. No entenia què passava, però ell m'anava apartant, fins que tot d'una va dir: —ah! Sí, ara ho recordo. Va cridar un operari i apartant-se una mica l'hi va parlar i a mi em digué que anés amb l'operari que me'l donaria. Aquest, en breus moments, m'explicà que estava prohibit pescar amb tremany i que per dissimular em donaria un ternal i que jo fes el paper adequat davant dels guàrdies. Efectivament, amb un saquet, anàrem tots dos al grupet del senyor Matacerver i els guàrdies i ensenyant-l'hi vaig dir: —ho veu com sí que el tenia! El guàrdia va mirar dins del sac i ens va somriure a tots dos.

Arribat a casa ho vaig explicar al Sr. Pau. Encara no havia acabat que els dos guàrdies ja entraven a la fusteria. El Sr. Pau va simular que el necessitava per aixecar una màquina de lloc. El guàrdia va posar cara de circumstàncies i d'entendre-ho tot. Seguidament demanà al Sr. Pau si l'hi podia fer una maleta de fusta, dient que digués el que valia que ho pagaria a l'acte. El Sr. Pau l'hi digué que fora un obsequi que gustós l'hi regalaria. Vaig entendre la lliçó. Ningú parlà més del tremany i tot es va resoldre amicalment. Vet aquí que l'endemà ja vaig començar a fer la maleta. El Sr. Pau em digué: —jo hi poso els materials i tu, als matins, la mà d'obra.

Arribat a aquest punt del que he titulat "vivències", no se m'acut altra cosa que la reflexió, feta al final de la meua vida, que vaig tenir una infància extraordinàriament feliç a la Vila. Hi havia molta diferència del viure en una ciutat tan industrial com Sabadell, on les sirenes de les fàbriques tèxtils començaven a tocar a les cinc del matí i pràcticament no paraven en tot el dia, amb un neguit de tothom per a treballar hores i hores. És clar, doncs, que l'ambient que hi havia a les ciutats als anys trenta portava cinquanta anys de diferència amb la calma, la tranquil·litat i l'estimació entre els habitants de la Vila que em va acollir tants estius, de l'any 31 al 46.

²⁴ "La Hispano Pontorrina", companyia de transport.